Nem érzi magát rokonnak a kortárs szerzőkkel, de a világirodalommal sem. Úgy véli, a boldogság a bordák alatt lakozik, a novella pedig a regénynél nehezebb műfaj. Nem szereti az idilli Erdély-képet és a felolvasásokat sem. Beszélgetés **BODOR ÁDÁMMAL.**

(Fotó: Boldog Zoltán)

„Nem keresem a pályatársakkal való rokonságot”

„A rövidpróza a regényhez képest igényesebb műfaj, zenei példával élve a kamarazene és a nagyzenekari mű viszonya” – *mondja több korábbi interjúban is. Ehhez képest hogyan látja a verset?*

A költészet megérint ugyan, de nem értek hozzá, elemzés szintjén pedig teljesen analfabéta vagyok. Alapvetően prózai alkatnak érzem magam, és bár igyekeznek egyesek belemagyarázni írásaimba bizonyos lírai kifinomultságot, a költészet iránti érzékenységet, én ezt nem érzem, nem is tulajdonítok jelentőséget a dolognak. Egyébként nem az én illetékességem eldönteni, hogy végül is létezik-e a prózámnak egy lírai temészete is.

Az viszont igaz, és csak megerősíteni tudom, hogy a rövid próza sokkal igényesebb és nehezebb műfaj, mint a regény. Tömörebb, rafináltabb, következésképp fogantatása is művészibb szemléletben történik.

Mi készteti arra, hogy tollat ragadjon?

Ami engem illet, akkor ülök le dolgozni – akkor sem mindig –, amikor meglegyint egy hangulat, egy tájnak vagy egy térség-

nek a levegője, ahol esetleg megjelenik egy-két alak, és közöttük történni kezd valami – ez az, ami tud izgatni. Kezdetben magam sem tudom, hogy mi fog majd velük történni – végül is ez a kíváncsiság az, ami az írást aztán lépésről lépésre előre viszi.

A Verhovina madarai *kapcsán tudna mondani egy jellegzetes tájrészt, figurát, nevet, amely elindította a regényt? A székelyudvarhelyi könyvbemutatón kiderült: jelentős hányada a műnek egy csíksomolyói panzióban született.*

Igen, ez igaz, sokat írtam belőle Csíksomlyón, ám az ötlet maga otthon, Budapesten született. Én most egész pontosan nem emlékszem a regény kiinduló pontjára, és azt hiszem, hogy sok időre lenne szükségem, hogy hitelesen föl tudjam idézni, honnan pattant ki az a szikra, ami életre keltette. Talán a fennsík, a hőforrásokkal, azokhoz kapcsolódóan egy közfürdő, mosoda, ahol kezdik hasznosítani a termálvizet – úgy rémlik, valahol innen indult ki.

Szinte érezni az illatokat, az ételek, italok ízét, amikor olvassuk a regényt. Olyan, mint egy szinesztéziával teli vers. Miért fontosak az illatok, az ízek?

Nem állíthatom, hogy fontosak, hogy egy elvárást teljesítenek, legfönnebb azt, hogy számomra fontos kellékei a fölvázolt környezetnek. Nyilván ez is – és még sok minden – az író személyes elfogultságai közé tartozik, ezek óhatatlanul és rendszerint akaratlanul bevonulnak a próza szövegeibe...

Ön szerint a boldogság nem anyagi jólét, hanem történelmi környezet függvénye – mondja egy interjúban, amikor arról kérdezik, hol élne szívesen. Verhovinán az emberek boldogok?

Nézze, beszámolhatok ezzel kapcsolatban egy közeli tapasztalatomról. Nemrég találkoztam egy maturandus lánnyal, aki ismeretlenül aláírást kért tőlem, közben megjegyezte, hogy Verhovina olyan szép, hogy ő ott szeretne élni. Ez számomra is meglepő vallomás, ugyanakkor egy nagyon komoly visszaigazolás is arra nézve, hogy valaki ennek a tájnak az emberi arcát

is látja, érzékeli, ahogyan én is. A boldogság adottság, kevesek kiváltsága. A boldogság és a szabadság érzete odabenn a bordák alatt lakozik, így történhet, hogy nagyon sanyarú körülmények között is boldognak, vagy akár szabadnak érezheti magát az ember. Elképzelhetően *Verhovinán* is.

Nem érez rokonságot a magyar prózairodalom egyik kortárs képviselőjével sem. Van olyan világirodalmi szerző, aki nagyon közel áll Önhöz, úgy érzi, hogy rokon lelkek valamilyen szinten?

Nem ismerem a világirodalmat. Bizonyára találnék ott rokon lelkeket, ha ez különösebben érdekelne... Ha vannak kedvelt írók, akiket örömmel olvasok, azokat nem azért olvasom, hogy találjam meg a gondolkodásunk, az élet- és írásművészetünk közös pályáit és pontjait, hanem azért, mert spontán esztétikai élményt nyújtanak. Másfelől tartom magam annyira eredeti írónak, hogy ne igen keressem a pályatársakkal való rokonságot.

Az Ön írásából hiányzik az idillikus Erdély-kép, amely több kortárs írónál megjelenik.

Erdély szemlélete és megjelenítése az irodalomban, a képzőművészetben egy illúzió kergetése, művészileg elég hiteltelen, nagy tévedés, vakvágány. Ennek a helynek semmi köze ahhoz az idillikus életvitelhez, azokhoz az életképekhez, amelyek az ábrázolás mintájául szolgálnak. Erdély amellett, hogy történelmileg, kulturálisan mindig is tagolt volt – gondoljunk csak például a mócvidék, Szászföld vagy éppen a székelység lakta térség radikális társadalmi, kulturális különbségeire. Mindig is megosztott, történelmileg egyértelműen szigorú kelet-európai táj volt. Itt valahol mindig a termékeny túlélés, a megújhodás szándéka keveredett a stagnálás vágyával, komor visszahúzó erőkkel. Én találkozom ugyan Erdélyben – mint bárhol máshol is – bukolikus, pasztorális és valóban idillikus tájakkal, e tájakba illő emberekkel – ezek a nyugalom apró szigetei –, ám létük inkább a hely látványának súlyos ellentmondásaira figyelmeztet.

Több kritikában trilógiaként emlegetik a Sinistra körzetet, Az érsek látogatását *és a* Verhovina madarait. *Ön tiltakozik ez ellen. Miért?*

A *Sinistra* és a *Verhovina* között valóban érzem a rokonságot, *Az érsek látogatása* idegen közöttük. Nem mintha más lenne az az erkölcsi közeg, ahol szembesülünk ezekkel a történésekkel, de úgy érzem, hiányzik belőle valami, ami a Sinistrában és a Verhovinában jelen van, és az, amitől én az említett kettőt rokonnak érzem.

Az, hogy egymás után három regény keletkezett nagyjából rokon társadalmi környezetben, nem jelenti szükségszerűen azt, hogy együtt trilógiát képeznének.

Képzelt tájakon szeret berendezkedni, a Sinistra *körzetben viszont találkozunk egy nagyon személyes önéletrajzi vonatkozással: Gábriel Dunka, a törpe homokkal homályosítja az ablaküveget – mindez az Ön börtönéveit idézi. Miért tartotta ezt fontosnak beépíteni a műbe?*

Nem építettem bele, beleépült magától. Itt egy gyártási eljárásról van szó, a környezetnek megfelelően a legkezdetlegesebbet kellett választani, történetesen egy olyat, amelynek technológiáját magam is ismertem.

Nem szeret felolvasni járni, nem szívesen beszél magáról – lehet olvasni több helyen is. Mi az oka annak, amikor elfogad vagy visszautasít egy felkérést?

Ha meghívnak húsz helyre, abból tizenkilencre biztosan elmegyek, meghívást olyankor hárítok el, amikor ez valami egyéb, korábban előjegyzett elfoglaltsággal esik egybe vagy éppenséggel számomra magánéleti szemponból alkalmatlan. Nem utasítok vissza meghívásokat, ha mégis ritkábban szerepelek, annak lehet inkább az az oka, hogy kevésszer hívnak. A *Sinistra* német megjelenését követően német nyelvterületen legalább harminc különböző helyre hívtak meg beszélgetésekre, Magyarországon inkább iskolákba hívnak meg, évente egy-két alkalomml különböző irodalmi rendezvényre.

Van-e kedvenc novellája, regényrészlete, amelyet szívesen olvas fel?

Nem szeretek felolvasni. Én az olvasást meghitt, bensőséges gyakorlatnak érzem, ezért nem szeretem a saját értelmezésemet

senkire ráerőltetni, mellékesen elég rosszul is olvasok. Általában nem szeretem, amikor felolvasnak irodalmi műveket. Azt tartom szerencsésnek, ha azt az ember a saját képzelt hangján hallja. Egyébként szerzőktől, színészektől egyaránt hallottam már borzalmas előadásokat. A könyv olvasásra és nem felolvasásra való!

Hogyan látja saját műveit idegen nyelven?

Az idegen nyelv képes teljesen elidegeníteni saját szövegemtől. Amikor például németül kell felolvasnom, úgy érzem, hogy valaki másnak a szövegét adom elő. Kezd érdekelni a történet, szinte várom a kifejletet... Az ilyen fölkéréseket elvállalom, ilyenkor nincsenek gátlásaim, és igyekszem pontosan teljesíteni, mert ez a helyi elvárások része, amelyeket illik tiszteletben tartani.

VARGA MELINDA